

gyarázata); III. A tömeghatás törvénye (kémiai mechanika, t. i. a reakciósebesség s ennek alapján a kémiai egyensúly törvénye s ezzel a kémiai reakciók érdekes új magyarázata); IV. Az energia megmaradásának törvénye (ebben a thermochemia főbb tételei s az újabb elektrochemiai elméletek igen érdekes fejezete); V. Az energia átváltozásának törvénye (a thermodynamika II. főtételének alkalmazása a kémiai jelenségekre, a kémiai affinitas mértékének szerencsés és szabatos megállapításával). Egy kis befejező szakasz röviden megemlékezik a radioaktivitas újabban fölfedezett jelenségeiről s az annak magyarázatául föllállított s a szerzőtől is időelőttieknek és túlzottaknak mondott hypothesisokról.

Az előadások orvosoknak szólnak s ebben mutatkozik azután a szerzőnek előadó művészete, aki ezt a matematikai fizikába beletartozó tárgyat a matematikában nem igen erős hallgatóságnak is világossá tudja tenni a nélkül, hogy a tudományos szabotosságból engedne. Ezt azzal éri el, hogy a tételeket jól választott példákon világosan értelmezi s bizonyító erejű, többnyire eredeti kísérletekkel szemlélteti. Általában ezen a könyvön talán még kifejezettebben megérzik, mint a szerzőnek többi művein, az a magyar tudóst jellemző őszinteség, amelyiknek főtörekvése az, hogy megértsék s amely törekvésnek az eredménye az előadás egyszerűsége és plasticitása. Súlyos tartalma mellett is kellemesen lehet olvasni, ami üdítőleg hat a tudományos munkák kilentizettségének nagyképű nehézkességével szemben. Ezt a könyvet haszonnal olvashatja minden természettudományokkal foglalkozó ember; amit ismertet, az, így összefoglalva, új a magyar irodalomban; s aki előtt az egyes tételek ismeretesek voltak is, az is hasznát veszi annak az áttekinthető összefüggésnek, amely a könyv összeállításából előtte föltárul. Az orvoshallgatókra való tekintettel, mindenütt rámutat a szerző az egyes tételek biológiai vonatkozásaira is.

A könyv az orvostanár-testület és a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat közös kiadása.

*Kovács János.*

★

**Sárospataki füzetek**, a Sárospataki Irodalmi Kör tudományos közlönye. Szerkeszti *Horváth Cyrill dr.*

A múlt század ötvenes éveiben *Erdélyi János* a kiváló esztétikus szerkesztett ezen a címen folyóiratot, amelyiknek előkelő hely jut irodalmunk történetében. Tavaly több sárospataki tanár újra megindította a folyóiratot s ezt most az odaváló irodalmi kör vette át, megbízván szerkesztésével *Horváth Cyrill dr.-t.* A szerkesztő neve és a

szerkesztésében most megjelent 1. füzet kezesség arra, hogy az új folyóirat méltó fölújítása lesz névszerinti elődjének.

Az 1. füzetet a szerkesztő tanulmánya nyitja meg *A Csécsi világból* címen. Ifj. Csécsi János pataki tanár a XVIII. század elején nyíltan hirdetett rationalis elvei miatt sokszoros összeütközésbe jött az egyházi hatóságok orthodoxiájával. Ebből pártoskodás, forrongás keletkezett, nemcsak az egyházi emberek, hanem a diákság körében is. Ezeknek leírása kapcsán mint érdekes háttér domborodik ki az akkori kollegiumi élet. — Nagyobb cikkek még: a türelmi rendelet történetéhez, *Zsindely István dr.-tól*. A szárazföldi semlegesség elvei, *Férenczy Árpád dr.-tól*. Az Irodalom rovatában *Bakonyi József* közöl beható ismertetést Antalfy Endrének Petróczy Kata kuruckorbéli költőné életét és munkáit tárgyaló művéről. Gazdag adattár s abban a többek között Apafi Mihály fejedelemnek két, a vándorló diákokra vonatkozó, eddig kiadatlan levele zárja be a jól szerkesztett és szép kiállítású füzetet.

A folyóirat évnegyedenként jelenik meg, előfizetési ára 6 kor.

## KÜLFÖLDI IRODALOM.

**Staudinger F.**, Kants Bedeutung für die Pädagogik der Gegenwart. (H. Vaihinger und B. Bauch: Zu Kants Gedächtnis. Berlin, Reuther és Richard, 1904. 211—245. l.)

Az új kantianizmus híveinek és Herbart követőinek vitáját ismerteti a szerző. Kantból indult ki mindkét irány, de Natorp Pál szerint Herbartnál Kant elvei részben elhomályosultak, ezért teljes tisztaságukat vissza kell szerezniük és az eredeti forrásból, Kantból kiindulnunk. Natorp előtt felszólalt már ily értelemben Jäger O., Salwürk, Bröhmel O., míg Herbart pädagogiájának védelmére keltek Willmann O., Flügel, Just, Rein. A nevelés célja Kant és Herbart szerint az erkölcsi akarat képzése, mely azonban Kantnál az akarat autonómiáján, törvényszerű jellegén, az akaratnak önmagával való megegyezésén, míg Herbartnál esztétikai ítéleten alapul. Kant csak az akarat formáját határozza meg, Herbart annak tartalmát is. Natorp kiemeli Herbart néhány elvét és a közösség nevelő erejének hangsúlyozásával kiegészíti. A fegyelmezés és nevelés megkülönböztetését szükségtelennnek tartja és az akarat és értelem képzését szorosabb, törvényszerű összefüggésbe hozza. Az egyéni és társadalmi egyaránt figyelemben részesítették Pestalozzi és Herbart is. A pädagogiában a kettő szembeállítására téves fogalom meghatározás eredménye, mert el-